4.10.2022

Valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaostolle 5.10.2022
mari.nuutila@eduskunta.fi
stina.hyrri@eduskunta.fi

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023
https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+154/2022

Teema: Energiatehokkuuden tuet ja niiden käyttö momenteittain (mom. 35.20.34, 35.20.56 ja 35.20.60)

35.20.34 Avustukset kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen

Hallituksen esityksessä esitetään määräraha poistettavaksi talousarviosta.

Momentille 35.20.34 on määrärahaa myönnetty vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa 14 895 000 euroa kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseksi. Vuoden 2022 talousarviossa määrärahaa on myönnetty kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseksi 4 900 000 euroa, mikä oli osa elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteitä (RRF pilari1). Vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa myönnettiin momentille määrärahaa 9 860 000 euroa ja avustusjärjestelmä laajennettiin koskemaan myös kaasulämmityksestä luopumista. Valtiovarainministeriön esityksessä vuoden 2022 neljänneksi lisätalousarvioksi ehdotetaan momentin määrärahaa pienennettäväksi 4 900 000 euroa sekä vuoden 2020 talousarviossa myönnetystä kolmevuotisesta siirtomäärärahasta peruutettavaksi 11 000 000 euroa. Vähennys johtuu Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivityksestä ja määrärahan peruutus ennakoitua pienemmästä määrärahan käytöstä.

Määrärahaa on saanut käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla kunnille, seurakunnille ja yhdistyksille myönnettävään avustukseen kunnan, seurakunnan tai yhdistyksen omistaman rakennuksen öljy- tai kaasulämmitysjärjestelmän poistamiseen ja lämmitysmuodon muuttamiseen tai öljy- tai kaasulämmityksestä muihin lämmitysmuotoihin. Avustusta myönnetään 30 % kunnille avustuspäätöksessä avustettavaksi hyväksytyistä ja toteutuneista kustannuksista. Kunnille myönnettäviä avustuksia korotetaan 5 prosenttiyksiköllä, jos kunta on liittynyt vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen. Avustusta myönnetään seurakunnille ja yhdistyksille 20 % avustuspäätöksessä avustettaviksi hyväksytyistä ja toteutuneista kustannuksista. Valtionapuviranomaisena toimii Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA.

Kuntien omistamille rakennuksille myönnettävää öljylämmityksestä luopumisavustusta on ajalla 5.10.2020- 30.6.2022 haettu kunnista 64 hakemuksella yhteensä 140 hankkeeseen, joista kuitenkin 55 kohteen

hakemukset on peruutettu. Avustuksia on haettu yhteensä 4 530 013 eurolla. Avustuspäätöksiä on tehty yhteensä 3 692 483 eurolla, josta peruuntuu noin 916 065 euroa.

Kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisavustuksia on ajalla 1.7.2022-30.9.2022 haettu 29 hakemuksella, joissa on yhteensä 41 hanketta. Näistä kuntien rakennuksia oli 33, seurakuntien rakennuksia 6 ja yhdistysten 2. Avustuksia on haettu yhteensä 2 818 389 euroa ja avustuksia on myönnetty 2 164 112 euroa.

Kunnat ovat lähteneet hitaasti liikkeelle avustusten haussa ja investointien tekemisessä öljylämmityksestä luopumiseksi. Tämä johtunee kuntien budjettitalouden hitaudesta ja osaksi SOTE-uudistuksen mukaan tuomasta epävarmuudesta rakennusten tulevaisuudesta. Merkittävä syy on myös se, että kunnat eivät ole saaneet tarjouspyyntöihin vastauksia. Viimeaikainen kehitys öljy- ja kaasulämmitysavustusten haussa on kuitenkin osoittanut merkittävää aktiivisuuden kasvua.

Suomessa on kuntien omistamina noin 9 300 öljylämmitteistä rakennusta, joista noin 4 300 rakennusta on käytössä ja noin 5 000 rakennusta on tyhjillään. Tyhjilläänkin olevia rakennuksia joudutaan usein lämmittämään. Seurakunnilla on 1.10.2021 tietojen mukaan 735 öljylämmitteistä rakennusta. Yhdistysten omistamien rakennusten määrästä ei ole arviota.

35.20.56 Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Hallituksen esityksessä esitetään momentille 35.20.56 määrärahaa myönnettäväksi 45 600 000 euroa. Avustusta voitaisiin myöntää kustannuksiin, jotka aiheutuvat ympärivuotisessa asuinkäytössä olevan pientalon öljy- tai kaasulämmitysjärjestelmän poistamisesta ja muuttamisesta muihin lämmitysjärjestelmiin. Avustusta myönnettäisiin 4 000 euroa, kun öljy- tai kaasulämmityksestä siirrytään kaukolämpöön, maalämpöpumppuun tai ilma-vesilämpöpumppuun, ja 2 500 euroa, kun siirrytään muihin lämmitysjärjestelmiin. Avustusta ei kuitenkaan myönnetä, jos uusi rakennuskohtainen lämmitysjärjestelmä käyttää fossiilisia polttoaineita. Avustuksen myöntää koko maassa Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Määrärahalla avustettaisiin öljy- tai kaasulämmityksestä luopumista noin 11 400 pientalossa, investoinnit olisivat yhteensä noin 136 milj. euroa ja työllisyysvaikutukset 675 htv (laskettu 5 htv/1 milj. euron investointi) ja päästövähennykset taakanjakosektorilla noin 64 kilotonnia hiilidioksidia vuodessa.

Öljylämmityksestä luopumisen avustuksille pientaloissa on myönnetty määrärahaa seuraavasti: vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa 28 670

000 euroa, vuoden 2021 talousarvioissa 34 440 000 euroa, vuoden 2022 talousarvioissa 68 900 000 euroa. Vuoden 2022 toisessa lisätalousarvioissa laajennettiin avustusjärjestelmän koskemaan myös kaasulämmityksestä luopumista. Kaasulämmityksestä luopumisen avustusta voidaan maksaa kustannuksiin, jotka ovat syntyneet 7.4.2022 jälkeen. Kaasuavustusten haku avautuu 18.10.2022. Valtiovarainministeriön esityksessä vuoden 2022 neljänneksi lisätalousarvioksi ehdotetaan momentin määrärahaa vähennettäväksi 28 900 000 euroa. Vähennys ja momentin perustelujen muutos aiheutuvat Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivityksestä.

Syyskuun 26. päivään mennessä on tullut 25 180 avustushakemusta. Avustushakemuksista on tehty 17 304 päätöstä, joista myönteisiä päätöksiä on 15 570 kappaletta, mikä vastaa määrärahassa noin 62 milj. euroa. Kielteisiä päätöksiä on tehty 1 734 kappaletta, mikä on 10 prosenttia tehdyistä päätöksistä. Tällä hetkellä käsitellään vuodenvaihteessa joulukuussa 2021 ja tammikuussa 2022 tulleita hakemuksia. Avustuksia on maksettu 30.9.2022 mennessä 11 714 öljylämmityksen vaihtaneelle kotitaloudelle, mikä vastaa määrärahana 46 481 500 euroa.

Ottaen huomioon Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitys on tähän mennessä myönnetty avustukseen 103,11 miljoonaa. euroa, jolla voidaan avustaa noin 25 700 kotitaloutta.

Tällä hetkellä pelkästään öljylämmityksestä luopumisen avustushakemuksia tulee sisään noin 800-1 000 kappaletta kuukaudessa. Kaasulämmitysavustusten hakeminen käynnistyy lokakuussa 2022. Vaikutuksia hakemusten määrään voi tulla energiakustannusten muutoksista esimerkiksi sähkön korkea hinta tai öljyn hinnan laskeminen.

Vuoden 2023 loppuun mennessä olisi arvion mukaan tulossa siten vielä 15 000 öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen hakemusta. Tämä tarkoittaisi, että määrärahaa avustuksiin tarvittaisiin vuoden 2023 loppuun mennessä tuleviin hakemuksiin noin 54 miljoonaa euroa.

Öljylämmitteisiä käytössä olevia pientaloja oli ennen avustusjärjestelmän käyttöönottoa noin 133 000 kappaletta ja maakaasua käyttäviä pientaloja noin 4 000 kappaletta.

Näillä määrärahoilla toteutettujen lämmitystapamuutosten jälkeen Suomessa on vielä noin 97 000 öljy- tai kaasulämmitteistä ympärivuotisessa asumiskäytössä olevaa pientaloa.

35.20.60 Energia-avustus asuinrakennuksille

Hallituksen esityksessä esitetään momentille 35.20.60 valtuutusta myönnettäväksi 69 100 000 euroa vuodelle 2023. Kirjauksen mukaan hallitus

varmistaa lisätalousarvion ja täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä asuinrakennusten energia-avustuksien rahoituksen riittävyyden.

Rakennusten energiatehokkuutta parantavilla avustuksilla tuetaan koko rakennuksen energiatehokkuuden parantamista yhdellä kertaa toimenpideyhdistelmillä merkittävästi rakentamismääräyksillä asetettua vaatimustasoa parempaan tasoon, jolloin rakennuksen lämmitysenergian kulutus ja siitä aiheutuvat ilmastopäästöt pienenevät.

Vuonna 2023 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää yhteensä enintään 69 100 000 euroa asuinrakennuksille energiatehokkuusavustuksia siten kuin annetulla valtioneuvoston asetuksella (1341/2019) säädetään ja avustuksia kaukolämpölaitteistojen uusimiseen matalalämpötilaiseen kaukolämpöön soveltuviksi siten kuin annetulla valtioneuvoston asetuksella (773/2022) säädetään. Asuinrakennusten energia-avustus ja matalalämpöisen kaukolämmön tuen valtuus on yksi yhteinen valtuus, jolloin tuki voi paremmin kohdistua tukiin perustuvan kysynnän perusteella.

Asuinrakennusten energia-avustukselle on vuodelle 2022 myönnetty valtuutta yhteensä 60 miljoonaa euroa. Hakemuksia tällä hetkellä runsas 21 miljoonaa euroa enemmän kuin valtuutusta. Toisin sanoen runsaan 21 miljoonan hakemukset sekä hakemukset, jotka saapuvat vielä ennen vuoden vaihdetta siirtyvät päätettäväksi vuoden 2023 valtuudesta (69,1 miljoonaa euroa). Tämä tarkoittaa, että suuri osa ensi vuoden valtuutuksesta menee tänä vuonna tulevien hakemusten perusteella.

Avustusta kaukolämpölaitteistojen uusimiseen matalalämpötilaiseen kaukolämpöön soveltuviksi on ARAn mukaan kyselty ja joitakin hakemuksiakin on tullut. Hakemusten käsittely alkaa ARAn mukaan lokakuun aikana.

Avustus on ollut olemassa vuoden 2020 alusta saakka ja sen vaikuttavuutta on arvioitu VTT:n toimesta heinäkuuhun 2021 mennessä kertyneen aineiston perusteella.

Avustetuista kohteista 70 prosenttia on valmistunut ennen 1980-lukua ja on kuulunut heikoimpiin energia-luokkiin E, F ja G. Energiaremonteilla vähennettiin näiden asuntojen ilmastopäästöt 2035 hiilineutraaliustavoitteen edellyttämälle tasolle.

Avustetuista rakennuksista 60 prosentissa vähennettiin primäärienergiankulutusta 30–60 prosenttia ja 40 prosentissa yli 60 prosenttia. Suureen osaan hankkeista sisältyi rakenteellisten parannusten lisäksi luopuminen kiinteistökohtaisesta öljylämmityksestä, vähenivät päästöt merkittävästi energiankulutusta enemmän - pientaloissa 90 prosenttia ja kerrostaloissa 85 prosenttia.

Avustusten vipuvaikutus on ollut 4,8 eli yhden miljoonan euron avustuksella on saatu aikaan 4,8 miljoonan euron energiaremontit ja työtä 56 henkilötyövuotta.

Valtion näkökulmasta avustuksella vähennetyn CO2 tonnin hinnaksi tulee kerrostaloissa 15 euroa, pientaloissa 20 euroa, kun remontti vaikutuksen oletetaan kestävän seuraavat 25 vuotta.

Vuoden 2021 joulukuusta lähtien päästöoikeuden hinta on pysytellyt 80 ja 90 euron tuntumassa — välillä hinta on ollut hetkellisesti sadan euron tuntumassa.

Avustus on maksanut itsensä tuottamalla korjaushankkeista valtiolle takaisin itsensä verran välittömiä tuloveroja ja välillisiä arvonlisäveroja.

Lisätietoja

Öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen avustukset Rakennusneuvos Pekka Kalliomäki, asuinrakennusten energia-avustukset Rakennusneuvos Jyrki Kauppinen.